

Rejsebrev fra Libanon

Af Morten Kjærum

En frø og en skorpion mødtes på flugt ved det døde hav. Skorpionen bad så mindeligt om lov til at sidde på ryggen af frøen over vandet. Frøen accepterede tøvende og begyndte at svømme med skorpionen på ryggen. Da de var midt ude på havet stak skorpionen pludselig frøen. I dødskrampe spurgte frøen: »Hvorfor stak du mig, nu dør vi jo begge to?« Hvorpå skorpionen svarede: »Du glemmer at dette er Mellemøsten«.

Igennem det sidste halve år af 1985 modtog Danmark et stadigt stigende antal asylsøgere fra det borgerkrigshærgede Libanon, og libaneserne blev pludselig den største asylsøgergruppe. Således kom der totalt ca. 2.500 libanesere til Danmark i 1985. Som dokumentarist i Dansk Flygtningehjælp blev det en krævende opgave at beskrive de mange forskellige grupperinger og deres alliancer. Ofte var de notater, som blev udarbejdet, allerede forældede, før de var blevet renskrevet. På denne baggrund blev det besluttet at sende en undersøgelsesmission til Libanon for at få en større fornemmelse af forholdene.

Vi forlod Damaskus d. 19. november 1985 kl. 8 og ankom til Beirut kl. 13.

Det første stykke vej fra den libanesiske grænse og videre ind i landet var fladt og kedeligt. Hele vejen var der store sigøjnerlejlre, og vi blev som regel, når vi holdt pauser, opsøgt af sigøjnerne, som ville have penge og andet. Hele det første stykke indtil Sofar er kontrolleret af de syriske tropper. Vi passerede uden problemer et sted mellem 10-15 syriske checkpoints, og området bar i øvrigt meget lidt præg af borgerkrig i landet. Husene var rimeligt intakte, og det var stort set kun militærfolk, der bar våben.

Omvendt da vi kom ind i det drusiske område, hvor mange huse var totalt udbombet og stod som tomme skaller. Disse ødelæggelser i det drusiske område stammer hovedsagelig fra Souf-krigen i 1983, hvor The Lebanese Forces (den kristne milits) af taktiske grunde følte trang til at beskytte de kristne i det drusiske område. Dette var stærkt imod de kristnes vilje, idet de på ingen måde hav-

de problemer med de lokale drusere. Hele aktionen endte med, at de kristne blev nødt til at søge andre steder hen.

Gennem de drusisk besatte bjerge omkring Beirut nærmede vi os så vores mål, nemlig krigsskuepladsen i Beirut. Vi snørklede os ad meget snoede veje ned gennem bjergene. Hele vejen så vi Amal-checkpoints og biler, hvor der sad personer med maskingeværer mellem benene. Hver gang gav det et kolossalt sug i maven, når man så disse tungt bevæbnede folk.

Det hotel, vi blev indlogeret på, var et stort luksushotel, ejet af en drusisk familie. Det er et af de få hoteller, der overhovedet er tilbage ved kysten i Beirut, og skulle efter sigende være et af de mest sikre steder at bo i byen. Det havde kun en enkelt gang været udsat for et bilbombeattentat. En bil kørte simpelthen ind i forhallen og sprang i luften. Det kostede enkelte menneskeliv. Der er derfor også store sikkerhedsforanstaltninger, f.eks. kan man ikke køre i bil direkte til hotellets indgang, tasker bliver undersøgt, og kameraer er opsat i alle gangene.

Efter at være indlogeret på hotellet kørte vi ind til byen, der tydeligvis er hårdt ramt af de sidste 10 års borgerkrig. Overalt på gader, i restauranter, i biler og busser stikker der geværer og pistoler frem. Personligt følte jeg situationen meget utryk: disse unge mænd med deres store maskinpistoler og battledress og et nervøst blik i øjet skræmte mig. Det er som om, man aldrig ved, hvad man kan vente det næste øjeblik.

Her må det være på sin plads at forklare lidt om militsernes rekrutteringsgrundlag. Da borgerkrigen startede for 10 år siden, bestod militserne hovedsagelig af veluddannede og godt trænede soldater, som kendte landets historie og kulturelle baggrund. Det betød, at soldaterne var disciplinerede og i hovedtræk overholdt krigshandlingernes »spilleregler«. De personer, som i dag udgør størsteparten af militserne, er unge mænd, som var 5-10 år, da borgerkrigen begyndte. De er generelt dårligt uddannet og har et lille kendskab til landet, da de som følge af krigshandlingerne har været isolerede i deres små enklaver. Soldaterne er udisciplinerede og i deres ofte spontane handlinger i højere grad ledet af motiver som had og hævngrerrighed over for »fjenden« end af objektive mål.

Borgerkrigen har efterhånden lagt den libanesiske økonomi i ruiner, hvilket bl.a. har medført, at det er vanskeligt for unge mænd at skaffe sig arbejde. Militserne har derfor gode muligheder for at rekruttere nye soldater blandt de unge arbejdsløse, for hvem det at gøre tjeneste i en milits kan være eneste indkomstmulighed samt den eneste mulighed for at skabe sig en identitet. Udbuddet af militser er stort, og valget vil ofte i højere grad være styret af, hvem der betaler de højeste lønninger end af militsens politiske/religiøse retning. Derfor ser man bl.a., at den israelsk støttede milits South Lebanese Army består af 20-30% shiamuslimer.

Denne sammensætning af militserne medfører, at der ved siden af de egentlige organiserede kamphandlinger foregår en del mere tilfældig nedskydning og

kidnapning mellem grupperne. Enkelte større slag i Beirut er f.eks. startet med, at to militssoldater har stået i kø for at få benzin. På et tidspunkt er de kommet op at slås, og 12 timer senere er der 30 døde, et stort antal sårede, og et par huse er skudt i ruiner.

Onsdag d. 20. november havde vi en længere møderække med Middle East Council of Churches, International Red Cross, UNHCR (FN's flygtningehøjkommissariat), UNRWA (FN's hjælpeorganisation for Palæstinensiske flygtninge) og det svenske Red Barnet. Vi passede for første gang den grønne linie via den almindelige overgang. Om aftenen hørte vi de første geværskud og skud med større kaliber. Via radio/TV fik vi oplyst, at PSP (den drusiske milit) og den 6. armé, støttet af Amal (den største shia-muslimske milit), var kommet i stridigheder over flaget, der vajede over radio/TV-stationen i Beirut. Samtidig fik vi at vide, at fredag var uafhængighedsdagen, og at topmødet mellem USSR og USA i Geneve, som mange håbede ville bringe en afklaring af forholdene, var afsluttet. Der blev arrangeret våbenhvile, og vi forundredes over, hvor hurtigt nyhedsformidlingen gik i et land, der havde været i borgerkrig i de sidste 10 år.

Torsdag d. 21. november blev indledt med et møde på den vesttyske ambassade. Herefter havde vi en aftale med den danske sygeplejerske Dorrit Verding og hendes medarbejder, den libanesiske statsborger Fuad. De arbejder begge for det amerikanske hjælpeprogram, Interaid. De mødte os som aftalt, og vi bestemte os for at køre til Tripoli for at se byen efter de voldsomme kampe i september måned. For at komme til Tripoli blev vi nødt til først at køre gennem det kristne Østbeirut.

Østbeirut og området mod nord bærer præg af, at de kristne har taget penge med, da de flyttede til området. Der er betydeligt byggeri i gang, og de store udenlandske firmaer overgår hinanden i neonlysreklamer m.v. Bankerne findes overalt, og det skorter ikke på udbud af luksusvarer. Længere mod nord ad strandvejen sås store hoteller, men nu bemærkede vi også, at området ikke kan huse ret mange flere indbyggere. Hver en kvadratmeter bliver udnyttet. Det kristne område omkring Østbeirut har igennem de seneste år modtaget langt over 100.000 flygtninge fra andre egne af Libanon.

Syd for Tripoli kom vi ud af den kristne zone og ind i syrisk besat område, og nu var der billeder af præsident Asad overalt. Det havde kort forinden været syrisk nationaldag, og det var tydeligt, at de syriske tropper havde festligholdt denne dag i området. En tur rundt i byen viste, at kampene mellem den sunni-fundamentalistiske Tawhid-milit og de syriske tropper i september især var foregået i enkelte områder, som var temmelig ødelagte. Ud over at få knust den fundamentalistiske dominans i byen siges det, at Syrien også var interesseret i at få fat i mange syriske militærnægtere og flygtninge, som skulle gemme sig i Tripoli-området. Byen så nu ud til at være i normal gænge igen, dog kraftigt kontrolleret af syrerne.

Hen på eftermiddagen forlod vi Tripoli. I bilradioen hørte vi, at våbenhvilen fra dagen forinden var blevet brudt, og vi ville ikke være i stand til at komme over den grønne linie, når der var kampe i byen.

Vi indlogerede os derfor på et hotel i Østbeirut, og natten blev druknet i whisky. Næste morgen, da vi sad og spiste morgenmad, kunne vi høre bragene inde fra Vestbeirut, og radioen meldte om de heftigste kampe i Vestbeirut i de sidste 2 år. Vi besluttede at køre gennem bjergene og komme ind i Vestbeirut sydfra ved lufthavnen. Det ville være den eneste mulighed for at komme ind, idet overgangene ved den grønne linie var lukket. Vi kørte igennem de pragtfulde bjerge, men fandt hurtigt ud af, at det stort set var umuligt at få benzin til bilen, og da den var næsten tom, blev vi nødt til at stoppe ved nogle af Dorrits bekendte i en lille bjerglandsby i den kristne del.

Hele dagen sad vi på terrassen i dejligt solskinsvejr og drak sjusser og bajere og snakkede om situationen i Vestbeirut og i Libanon generelt. Familien, som boede i huset, var græsk-ortodokse. Dvs. mindre rabiaste kristne end de maronittiske kristne. Det var en uhyre interessant eftermiddag, idet vi i forsamlingen havde Fuad, som var sunni-muslim og kom fra Vestbeirut, og så de øvrige græsk-ortodokse, som bor i Østbeirut. De sad og udvekslede oplysninger om, hvordan det blev opfattet, når de bombarderede hinanden. Det viser noget om det helt bizarre i situationen, at man sådan sidder over drinks'ene og udveksler erfaringer om hinandens bombardementer. Bare det fact, at vi selv sad der i dejligt solskinsvejr på en terrasse og drak os småfulde, mens der nogle kilometer fra os blev udkæmpet meget kraftige kampe, er jo en absurditet i sig selv.

Mange var af den opfattelse, at de kampe, der udspillede, var et signal til Syrien om at rykke ind og overtage Vestbeirut. Det er generelt, at folk har et meget ambivalent forhold til syrerne. På den ene side er der mulighed for, at de kan rykke ind og skabe en rimelig fred i landet ved at køre den hårde linie. Men på den anden side er f.eks. de kristne meget nervøse for, om syrerne vil indføre planøkonomi som i Syrien, hvorefter de kristne så vil miste deres økonomiske status i landet. Eller om man på den anden side vil forsøge at bevare Libanon som et arabisk Hongkong. Der er ikke mange, der tror på, at man vil forsøge at bevare det som et arabisk Hongkong, for det vil støde på stor modstand fra israelsk side. I hele denne konflikt er der utrolig mange spørgsmål og meget få autoritative svar.

Næste morgen vågnede jeg ved lyden af radio BBC, som fortalte os, at alt havde været fredeligt i Vestbeirut i løbet af natten og fortsat var det. Vi besluttede hurtigt at komme af sted og over til Vestbeirut. På den grønne linie var der en del trafik, men ingen, vi spurgte, vidste besked længere end 300 meter frem. Derudover var de mest interesseret i, om vi kunne skaffe dem et visum til Danmark.

I Vestbeirut så der umiddelbart fredeligt ud. Der var en del trafik og folk i gaderne. Forretningerne var åbne, og folk handlede. Der var dog en trykket stem-

ning. Vi fortsatte og kørte Fuad hjem til hans hustru og to børn. Kvarteret omkring hans boligblok bar tydeligt præg af de kamphandlinger, der havde foregået dagene forinden, og vi mærkede, at nervøsiteten i befolkningen øgedes. Nu gik folk ikke mere med deres købmandsvarer – de løb. Overalt så vi helt unge knægte med alt for store maskingeværer. De var tydeligt meget nervøse, og jeg forventede når som helst, at de kunne pege mod bilen og fyre salver af sted efter os. Først da vi kom ind i rent PSP-område, kunne vi slappe lidt af, og snart efter var vi på ambassaden. Herfra kørte vi i fuld fart til hotellet, mens vi hele tiden kunne høre spredte skud. Straks efter vi var ankommet til hotellet, fik vi at vide, at der var snigskytter hele vejen, og de mente, at vi havde været meget heldige. Snigskytterne ligger rundt omkring på tagene eller kører rundt i små biler med maskingeværer monteret på taget. De skyder på stort set alt, der bevæger sig.

Mens vi pakkede vores bagage, startede kraftig skydning lige omkring hotellet og ind mod Vestbeirut. Vi skulle den modsatte vej for at komme til lufthavnen, så man mente, at vi med taxa kunne køre uden problemer. Larmen omkring hotellet var enerverende. Vi regnede med, at der hvert øjeblik kunne falde bomber ind på altanen. Taxachaufføren kørte i susende fart ud fra hotellets udgang og det første stykke for at undgå at blive ramt. Det næste lille stykke var næsten mennesketomt, indtil vi kom til et Amal-checkpoint. De fik selvfølgelig straks øje på bilens PSP-mærke (det var et druser-ejet hotel), hvorefter chaufføren blev hevet ud, og maskinpistoler blev stukket ind i bilen mod os. Militssoldaterne udspurgte os og chaufføren om, hvad vi foretog os i dette område. Efter en kort forklaring af, hvor vi kom fra, og hvad vi havde lavet i Libanon, blev situationen noget mere afslappet, og det endte med, at vi fik en kraftig undskyldning for den lidt grove behandling, vi havde fået af militssoldaterne, og vi fik lov til at køre videre. Vi var meget anspændte. De unge soldater var tydeligt nervøse og havde hele tiden fingrene på aftrækkerne.

Fra checkpoint'et og ud til lufthavnen gik livet sin vante gang. Folk var ude at købe ind, det var jo lørdag, kørte rundt, snakkede på gadehjørnerne og sad på cafeerne. Det er igen en af absurditeterne i denne krig. 500 meter længere bag os var blodige kampe, og her gik folk og handlede og snakkede, som om intet hændte.

Kampene, som foregik i de dage, hvor vi opholdt os i Beirut, var kampe mellem ukontrollable grupper fra 2 af de største militser i Libanon. Under hele forløbet forsøgte Nabi Berri og Walid Jumblat, lederne af henholdsvis Amal og PSP, at få stoppet kampene. Til sidst om søndagen besluttede de, at hver milits skulle sende 100 af deres bedste mænd ud i gaderne. Samtidig blev alle andre militssoldater beordret til at holde sig indendøre, i modsat fald ville de blive skudt på stedet. Mindst én PSP-soldat blev skudt for ikke at overholde dette påbud. Det viser tydeligt, hvor vanskeligt lederne har ved at holde styr på deres militser.

Såfremt der engang bliver fred i det lille smukke krigshærgede land, skal der

sættes store midler af til at få reintegreret alle de unge i et nyt samfund. Det eneste, de kender, er krudt og kugler, og de skal til at lære, hvordan kriser løses uden brug af vold. Men man må nok se i øjnene, at i hvert fald én generation er tabt på gulvet. Børnene er nervøse, kan ikke sidde stille, kan ikke koncentrere sig om noget som helst, har ikke tiltro til forældrene, og mange af dem vil være skadet for resten af livet. Det kan ikke undre nogen, at de libanesiske asylsøgere volder en del problemer i Danmark. Det kan ikke undre, at de reagerer voldsomt på de mindste ting, da de konstant er anspændte og nervøse. De kender ikke andet end voldens sprog, de har aldrig været sat i en situation, hvor man skal klare sig med argumenter.

Og nogle kalder dem for bekvemmelighedsflygtninge.